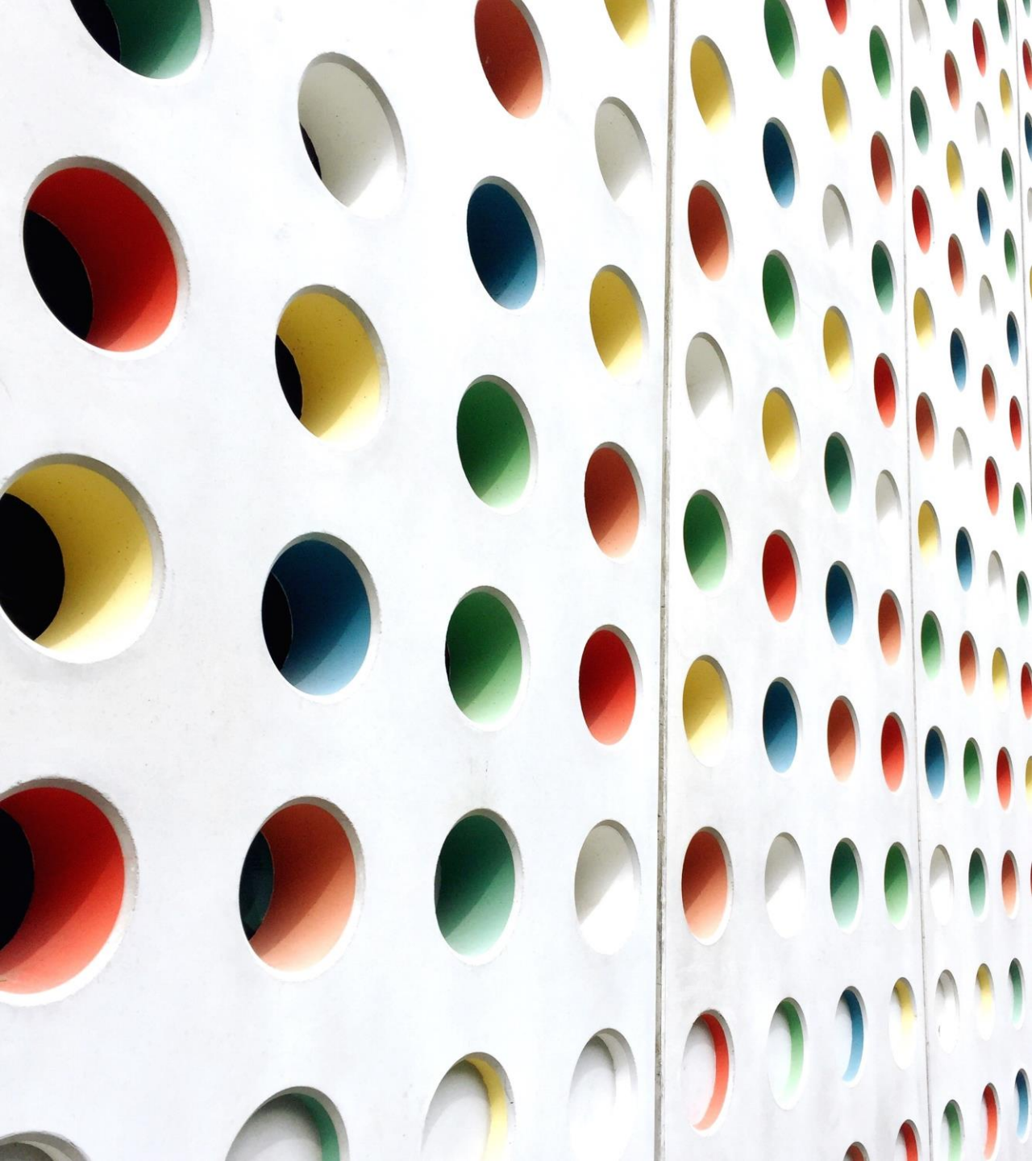

Pakalbėkime apie autizmą

BARBORA SUISSE

DRAUGIŠKI AUTIZMUI

Visų žmonių smegenys yra skirtingos!

Nėra „standartinių“ žmogaus smegenų, su kuriomis turėtume lyginti kitas ar pagal jas matuoti.

Žmonių smegenys yra tokios sudėtingos, kad nėra dviejų identiškų – kaip ir piršto antspaudų. Tai genetinių faktorių bei skirtingų gyvenimo patirčių kombinacija.

Gausios neurologinės smegenų variacijos įtakoja tai, kaip žmonės galvoja bei apdoroja informaciją.

Prieš trisdešimt metų mokslininkai atrado, kad magnetinio rezonanso pagalba galima ne tik tyrinėti smegenų stuktūrą, bet ir tai, kaip smegenys veikia.

Tai kas yra neuroįvairovė?

Neuroįvairovė – tai pripažinimas, kad žmonių smegenyse yra daug neurologinių skirtumų ir kad tie skirtumai nėra „nenormalūs“.

Neurologinė įvairovė turi būti pripažinta ir gerbiama kaip bet kokia kita įvairovė – lyties, rasės ar seksualinės orientacijos.

Neuroįvairovės judėjimą pradėjo ne psichologai ar psichiatrai, bet neuroskirtingi žmonės. Tai nėra medicininis terminas.

Kaip vadinasi tie skirtumai?

Kai kurie žmonės gimė neuroskirtingais

Autizmo spektro sutrikimai

Aktyvumo ir dėmesio sutrikimai (ADHD)

Disleksija, disgrafija ir diskalkulija

Dispraksija

Tureto sindromas

Kai kurie žmonės tapo neuroskirtingais

Insultas, smegenų trauma, epilepsija ir t.t.

Kai kurie žmonės patiria psichikos sveikatos problemų

Depresija, nerimas, panikos atakos, obsesinis kompulsinis sutrikimas ir t.t.

Autizmo spektro sutrikimai

- ✓Autizmas įtakoja tai, kaip žmogus supranta aplinką, bendrauja su kitais, apdoroja informaciją. Jam/jai gali būti sunku išreikšti save ar interpretuoti gaunamą informaciją.
- ✓Autistiški žmonės turi daug sensorinių iššūkių – jautrumas šviesoms, garsams, kvapams ar savo kūno pojūčių nesuvokimas.
- ✓Autistiški žmonės vertina logiką, dažnai turi labai gerą atmintį, pastabumą detalėms bei gebėjimą identifikuoti šablonus.
- ✓Dažniausi darbai: IT sektorius, inžinerija, moksliniai tyrimai, analitika.

Tai svarbu!

VIENAS ŽMOGUS GALI TURĖTI KELETĄ NEUROSKIRTINGUMŲ

NEUROSKIRTINGI ŽMONĖS TAIP PAT TURI PSICHIKOS SVEIKATOS IŠŠŪKIŲ

NEUROSKIRTINGŲ ŽMONIŲ IŠŠŪKIAI YRA DINAMIŠKI (KINTA PER LAIKĄ)

Kaip tai vadinti?

Sergantis autizmu;
Kenčiantis nuo autizmo;
Autistas;

Autistiškas;
Turintis autizmo spektro sutrikimą.

Keletas patikslinimų

NE LIGA, NESERGAME

DIAGNOZĖ IR NEGALIA

NE SPECIALŪS, O INDIVIDUALŪS POREIKIAI

1-2 proc. žmonių yra autistiški. Jeigu jie visi gyventų kartu, tai būtų viena didžiausių šalių Europoje.

Autizmo šalis
Populiacija: 80 mln.

Statistika

Pasaulinė statistika rodo, kad 1-2 proc. yra autistiški, 4-5 proc. turi aktyvumo ir dėmesio sutrikimų.

Lietuvoje diagnozuotų autistiškų/turinčių ADS vyrų ir moterų santykis - 4:1.

Autizmo atvejų skaičiaus augimas Lietuvoje (2013-2022 m.): 365%. Nuo 1086 iki 5040 diagnozuotųjų.

Virš 10 proc. mokinių turi oficialiai nustatytus mokymosi sutrikimus. 90 proc. Jų mokosi bendro lavinimo mokyklose.

Kiek autistiškų žmonių yra Lietuvoje?

JONAVA

5000 ar 28000?

Autistiškų žmonių stiprybės

- ✓Hyperfokusas atliekant užduotis bei gebėjimas atsiminti didelį kiekį (dominančios) informacijos
- ✓Gebėjimas identifikuoti šablonus, tendecijas bei taisykles duomenyse
- ✓Greitas vizualinės informacijos apdorojimas
- ✓Dėmesys detalėms
- ✓Geri problemų sprendimo įgūdžiai
- ✓Kritinis mąstymas, taisyklių kvestionavimas
- ✓Sąžiningumas bei lojalumas, visą dėmesį skiria darbui

Autistiškų žmonių patiriami iššūkiai

- ✓Sunkumas prioretizuojant bei planuojant
- ✓Pažodinis kalbos supratimas
- ✓Buvimas nelanksčiu ar tiesmuku
- ✓Sunkumai suprantant neverbalinę kalbą, užuominas
- ✓Sensoriniai iššūkiai
- ✓Socialinio bendravimo iššūkiai
- ✓Informacijos perkrova
- ✓Emocinis išsekimas

Kodėl jie slepiasi?

Atsiskleisti ir būti nesuprastam?

Neatsiskleisti ir toliau būti nesuprastam?

Ko nereikia sakyti, kai žmogus atsiskleidžia

- ✓ Tu negali būti neuroskirtingas, tu gi esi normalus!
- ✓ Viskas gerai, tai praeis...
- ✓ Pakentėk, čia tikrai ne taip ir garsu!
- ✓ Bet to neatrodai kitoks...
- ✓ Tau tiesiog trūksta dėmesio.
- ✓ Su tavim viskas gerai, nereikia čia tų etikečių.
- ✓ Tu tik ieškai pasiteisinimų savo (netinkamam) elgesiui.
- ✓ Mes visi esame truputį neuroskirtingi!

Kas padėtų mokymosi/darbo procese?

Vedimas (pagalba sutelktį dėmesį ties esminiais dalykais, palaikyti abipusį ryšį, įterpiant klausimus, dialogą);

„Lengva suprantama kalba“ (pageidautini konkretūs klausimai, trumpesni sakiniai, jokių perkeltinių prasmių);

Logika (sekos, laiko juostos, pasekmės-priežasties ryšiai);

Fokusas detalėms – palengvina sąsajos (įdomūs sutapimai, radimas, kuo siejasi lyg ir nesusiję objektai);

Vizualinės priemonės (kartais gali padėti spalvos, nuotraukos);

Žinių/rezultatų patikrinimo metu – testai su uždarais klausimais, kuo mažiau viešo kalbėjimo;

Kas padėtų bendraujant?

Nepriimkite kitokio elgesio kaip nepagarbos ženklo ar Jūsų autoriteto kvestionavimo. Bandykite suprasti, kodėl.

Informaciją apie pokyčius praneškite iš anksto.

Padėkite priimti sprendimą, susiplanuoti laiką, veiklas. Ramiai paaiškinkite pasekmes kažko nepadarymo.

Nepykite, negėdinkite. „Savaime suprantama“ yra ne visiems „savaime suprantama“.

Padėkite naviguoti situacijose, kurias apibrėžia „nerašytos taisyklės“.

Autistiškiems vaikams draugiški muziejai bei galerijos

LIETUVOS NACIONALINIS DAILĖS MUZIEJUS

Kas yra programėlė „Burbulai“?

Visiems vaikams reikalinga ramybė

Visiems vaikams reikalingos pozityvios istorijos

Norite sužinoti daugiau apie autizmą?

„Autizmas – dalis manęs. Autistiški suaugusieji savo pačių žodžiais ir specialistų akimis“
Autorės - Barbora Suisse ir Jurgita Žalgirytė –Skurdenienė,
„Baltos lankos“ (2024 m.).

Ačiū!

draugiskiautizmui

info@draugiskiautizmui.lt